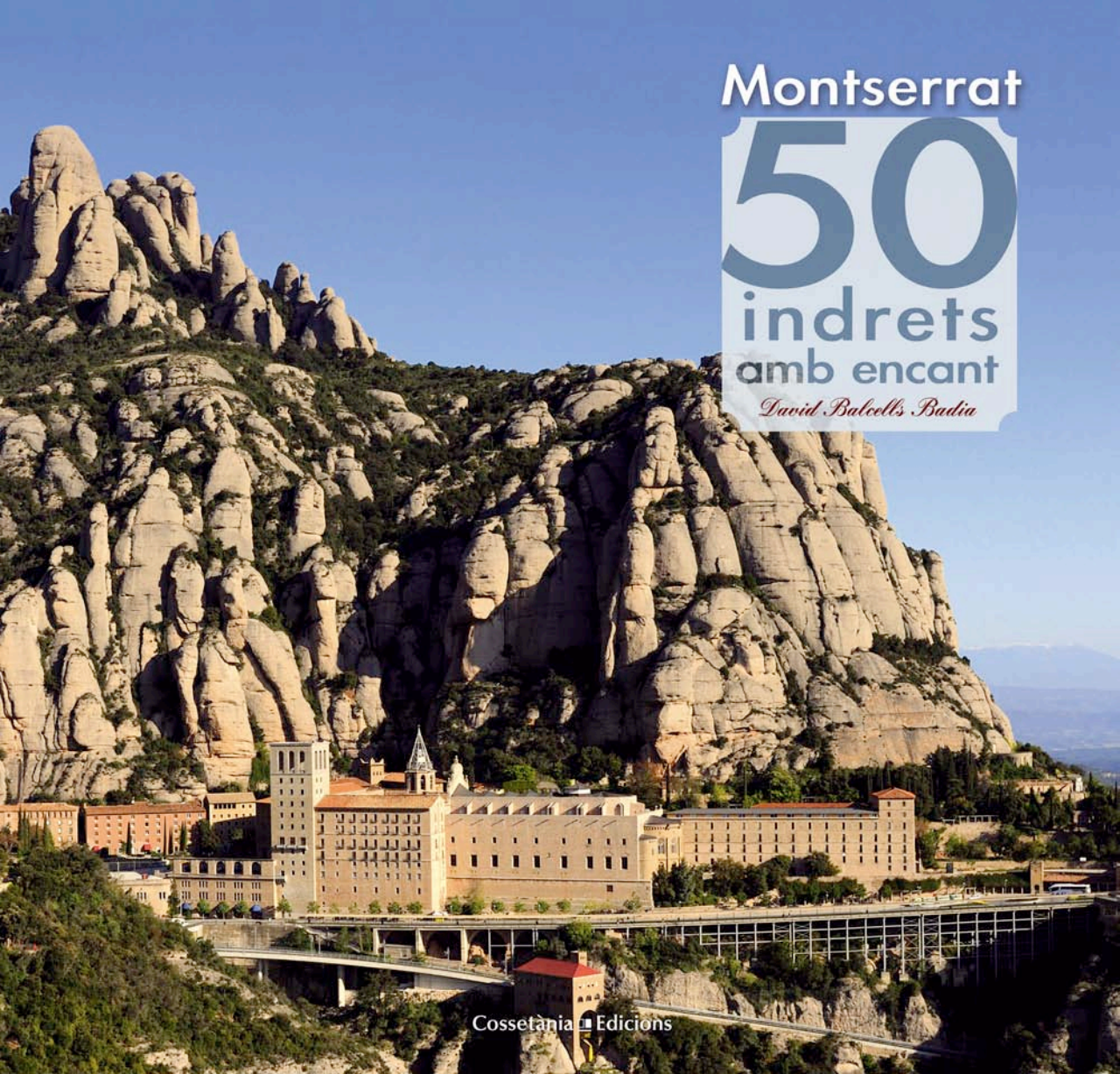
Montserrat

50 indrets amb encant

David Balcells Badia

Cossetània Edicions

• Col·lecció Khroma - 12 •

Montserrat: 50 indrets amb encant

DAVID BALCELLS BADIA

Cossetània EDICIONS

01-17 50 Montserrat.indd 3 11/02/14 17:50

Primera edició: març del 2014

© dels textos i de les fotografies: David Balcells Badia
(excepte les fotografies de les pàgines 19 i 77: © Patronat de la Muntanya de Montserrat)

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Cartografia: Joan Esteve Munté
(totalavidafentmapes.blogspot.com)

Impressió: Gráficas Gómez Boj

ISBN: 978-84-9034-208-4

DL T 120-2014

01-17 50 Montserrat.indd 4 11/02/14 17:50

Índex

1. El monestir 18

2. La roca Foradada 20

3. La cova del Salnitre 22

4. Sant Jeroni.....24

5. El Cavall Bernat 26

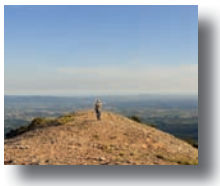
6. La Santa Cova 28

7. El camí de l'Arrel 30

8. El Montgròs..... 32

9. Les Agulles 34

10. Santa Cecília 36

11. El refugi Vicenç Barbé..... 38

12. El coll de Can Maçana 40

13. Sant Benet 42

14. El portell de Migdia 44

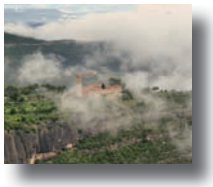

15. Sant Joan 46

01-17 50 Montserrat.indd 5 11/02/14 17:50

16. La cova de l'Arcada 48

17. El monestir de Sant Benet 50

18. Les Gorres 52

19. El camí del Pas del Príncep 54

20. La Mòmia 56

21. El pla de les Taràntules 58

22. La Nina i la Boleta 60

23. La miranda dels Ecos 62

24. Els Flautats 64

25. Sant Miquel 66

26. El Lloro 68

27. Sant Pau Vell 70

28. La canal de la Salamandra 72

29. El pas del Trencabarrals 74

30. Els Pallers i el Vermell del Xincarró ... 76

31. La roca Plana dels Llamps 78

32. La Portella 80

33. L'Elefant 82

01-17 50 Montserrat.indd 6 11/02/14 17:50

34. La Creu de Sant Miquel 84

35. El Cap de Mort.... 86

36. El Cabrit, el Faraó i la Palomera 88

37. El serrat de les Onze 90

38. El camí del Coll de Porc 92

39. La Panxa del Bisbe 94

40. El torrent de Migdia 96

41. El coll de les Comes 98

42. El serrat del Moro..... 100

43. El coll del Miracle 102

44. Sant Salvador 104

45. El coll de l'Ajaguda 106

46. El Camell de Sant Jeroni 108

47. El portell Estret .. 110

48. El pas de l'Esfinx..... 112

49. L'Albarda Castellana..... 114

50. La miranda de Santa Magdalena 116

01-17 50 Montserrat.indd 7 11/02/14 17:50

Introducció

L'horitzó del meu poble natal a l'Alta Anoia, Sant Martí de Tous, ha estat marcat des de sempre pel perfil de Montserrat. Quan era un infant, la muntanya em captivà amb les evocacions de les seves formes capritxoses. Un dia, els pares em van portar al monestir i, mirant per la finestra del cotxe, em vaig quedar perplex veient com els escaladors pujaven per les parets de la cara N. Amb divuit anys, empès pel record d'aquella visió, vaig tornar a la muntanya per aprendre a escalar. L'escalada em portà als llocs més recòndits de la muntanya, allà on la seva màgia brolla amb la màxima força. Al marge de l'escalada, també em vaig interessar per l'excursionisme i el naturalisme, activitats que vaig aprofitar per cultivar la meva afició a la fotografia. Més endavant, vaig travessar l'oceà amb l'objectiu de conèixer el gran Oest Americà: les Rockies, l'Olympic Peninsula, Death Valley, Zion, Yosemite, Yellowstone, Alaska…, paratges d'una bellesa inoblidable. Llavors vaig adonar-me que a aquest costat de l'Atlàntic també tenim un espai natural excepcional: la muntanya de Montserrat. Però com es pot expressar el caràcter enigmàtic i místic dels seus paisatges, únics al món? Jo ho he fet, o almenys ho he intentat, mitjançant la fotografia. En els darrers quatre anys he documentat les sis regions de la muntanya, fent èmfasi en el patrimoni paisatgístic, sense oblidar-ne la flora, la fauna i els esports a l'aire lliure que s'hi practiquen. Gràcies a l'empenta de Cossetània Edicions, aquest projecte s'ha transformat en el llibre que teniu entre les mans. Al principi, la idea dels 50 indrets em va espantar. Em semblaven massa llocs per a un massís tan petit com el de Montserrat. Però, quan vaig començar a recordar la multitud de racons pintorescos de la muntanya (agulles, ermites, coves, camins, monestirs, colls, torrents…), em vaig tranquil·litzar ràpidament. A Montserrat hi ha molt més que 50 indrets amb encant! Confio que us agradi la meva selecció. Estic molt satisfet del resultat perquè penso que uneix la força visual de la fotografia amb la utilitat d'una guia de muntanya. Espero que en gaudiu i que us faci sentir la màgia de Montserrat.

La muntanya de Montserrat

Montserrat fa cinc quilòmetres d'amplada per deu de llargada i s'alça més de mil metres per sobre del riu Llobregat. El massís està envoltat per quatre nuclis de població, els anomenats portals de Montserrat: el Bruc i Collbató, al vessant S, i Marganell i Monistrol, al vessant N. Segons el mapa històric d'en Semir (1949), la muntanya es divideix en sis regions: Agulles, Frares Encantats, Ecos, Tabor, Tebaida i Tebes. Les tres últimes també es coneixen amb els noms de Sant Jeroni, Sant Salvador i Santa Magdalena, respectivament.

Fa cinquanta milions d'anys, la Catalunya Central era un mar interior i Montserrat, el delta d'un riu on s'acumulà un gran dipòsit de sediments. Durant la formació dels Alps i els Pirineus, aquest dipòsit emergí i desplaçà l'aigua que el cobria. Posteriorment, la combinació de trencaments tectònics amb l'acció continuada dels elements erosius originà el paisatge únic de Montserrat. La roca de la muntanya, anomenada *pudinga*, reflecteix fidelment el seu passat geològic. Es tracta d'un conglomerat format per còdols provinents de l'antic massís catalanobalear. La muntanya està constituïda per més de sis-centes roques monolítiques, algunes de les quals evoquen figures d'objectes (l'Enclusa, la Nina…), animals (el Lloro, l'Elefant…) i persones (la Monja, la Prenyada…), a vegades amb un toc enigmàtic (el Cap de Mort, la Mòmia…). El filòsof alemany Wilhelm von Humboldt, després d'una visita a Montserrat l'any 1800, escrivia en un assaig: «Res pot existir de més estrany que aquest indret.»

01-17 50 Montserrat.indd 8 11/02/14 17:50

El monestir, entre la boira.

Aquests paisatges fantasiosos van ser i segueixen sent una font d'inspiració inesgotable. Es diu que entre els artistes influenciats per Montserrat hi podria haver el mateix Antoni Gaudí.

Montserrat és un dels símbols més importants de Catalunya. És l'origen i la llar de la Mare de Déu de Montserrat, la Moreneta, patrona de Catalunya. Al segle XIX, durant la Guerra del Francès, el monestir va ser incendiat dues vegades i fou testimoni de la derrota de les tropes napoleòniques en la llegendària batalla del Bruc. Ja al segle XX, vint-i-tres monjos van ser assassinats durant la Guerra Civil Espanyola. Durant el franquisme, el monestir esdevingué un focus molt important de l'oposició al règim. Arribada la democràcia, rebé la visita del papa Joan Pau II, el 1982. Actualment, el monestir és visitat per més de dos milions de pelegrins i turistes cada any.

Des de l'any 1987, Montserrat està protegit com a parc natural. Entre els tresors del parc destaca la cabra de muntanya (*Capra pyrenaica*). Els mascles d'aquesta espècie, reintroduïda amb èxit el 1995, llueixen una cornamenta impressionant. Quan s'apropa l'hivern, els mascles lluiten entre ells per aparellar-se amb les femelles. Les cabres es mouen sovint fora del bosc i és habitual veure-les grimpar per les carenes. Altres mamífers destacats de Montserrat són el porc senglar, la fagina i l'exòtic gat mesquer. També hi podem observar molts ocells, com el roquerol, el tord, el tudó, l'àguila cuabarrada i el falcó pelegrí. Entre els rèptils hi trobem l'escurçó ibèric, la serp verda i la salamandra. Durant el 2010, es van introduir ramats de vaques a la part baixa de la muntanya que contribueixen a desbrossar els boscos. La flora de la muntanya també és molt rica, amb més de 1.200 espècies representades, que es reparteixen entre diverses comunitats vegetals adaptades a les diferents orientacions i altituds de la muntanya. L'alzinar és el bosc dominant a la part mitjana i alta de la muntanya. A la falda, abunden els conreus d'olivera i la brolla de romaní amb clapes de pins. A la vora del Llobregat trobem bosc de ribera amb àlbers i oms. Els vessants més humits de la cara N són rics en caducifolis com l'auró, que a la tardor ofereix un gran espectacle de colors. Les formacions rocoses acullen espècies rupícoles gairebé exclusives de Montserrat, com la corona de reina i l'orella d'ós. L'entorn natural de la muntanya està sotmès a dos perills que cal tenir molt presents en les nostres excursions: les pluges torrencials i els incendis forestals.

La muntanya de Montserrat és un paradís per als amants de l'excursionisme i els esports a l'aire lliure. L'encant de caminar

01-17 50 Montserrat.indd 9 11/02/14 17:50

per Montserrat consisteix en la possibilitat de combinar la contemplació del seu paisatge carismàtic amb la visita de monestirs, ermites i refugis plens d'història. Al segle XVI ja hi havia senders que permetien accedir a les antigues ermites des del monestir. Els camins als paratges més remots foren oberts pels carboners, que aprofitaven la llenya de les alzines per produir carbó vegetal. L'agrupació Amics del Sol, fundada el 1915, també va fer un gran treball d'obertura i conservació de camins. Actualment, gràcies a l'esforç d'entitats com el Patronat de la Muntanya de Montserrat, disposem d'una extensa xarxa de camins i pistes forestals. Hi ha senders que penetren al cor de la muntanya, resseguint els serrells de vegetació que creix entre les agulles més altes. Montserrat és també un gran terreny d'aventura per a la pràctica de l'escalada. L'escalada catalana d'alt nivell nasqué a les immenses parets del vessant N i a les roques que envolten el refugi de Sant Benet. L'abundància de torrents i coves ha promogut la pràctica del barranquisme i l'espeleologia. Actualment també s'hi practica el salt BASE, esport de risc extrem en què els seus practicants realitzen el somni de volar saltant amb paracaigudes des del cim de les cingleres més altes.

Fotografia

A Montserrat, els amants de la fotografia de natura poden cultivar totes les variants de la seva afició: paisatges, vida salvatge, macrofotografia, astrofotografia… I amb uns extres molt atractius: celebracions populars i religioses, arquitectura i esports a l'aire lliure. Als paisatgistes recomano endinsar-se al cor de la muntanya, seguint els itineraris d'aquesta guia. Com en l'alta muntanya, les millors instantànies s'obtenen a trenc d'alba i a l'ocàs. Les emocions dels paisatges montserratins no són fàcils de captar ni de transmetre. Hem d'estar molt atents a la llum i a la composició. També podem jugar amb elements extres, com les estrelles solars, els perfils i les composicions prop/lluny. El component estacional també és molt important. La primavera, amb les seves flors, i la tardor, amb la caiguda de les fulles, són les millors estacions. Ocasionalment, l'hivern ens regala una visió molt pintoresca dels serrats coberts de neu. La llum difusa dels dies més grisos es pot aprofitar per copsar la màgia dels boscos. La pluja i els núvols generen imatges irrepetibles i la boira és un dels elements més comuns i alhora fotogènics de Montserrat —embolcalla els cims, crea mars de núvols i produeix el fascinant espectre de Brocken. Les fotos dels serrats montserratins es poden enriquir amb dos elements característics de la muntanya: els escaladors i les cabres de muntanya. Com la majoria d'animals, les cabres són més actives i fàcils de veure a primera i última hores del dia. Si disposeu d'un temporitzador, animeu-vos a fer filmacions a intervals (*time lapse*). Amb aquesta tècnica podreu visualitzar com la boira i els núvols de la plana onegen sobre l'escull de Montserrat.

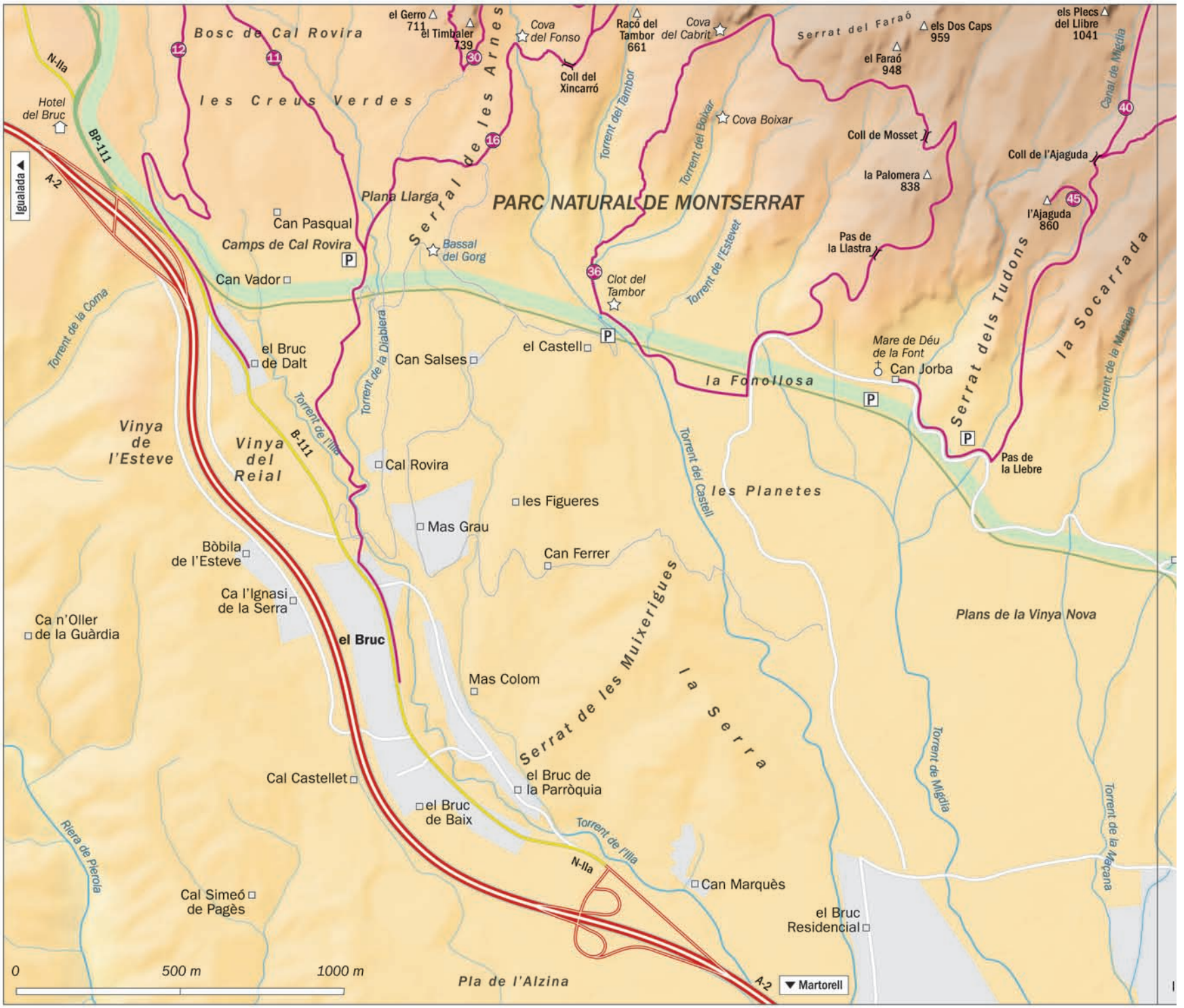

La pudinga, ànima de Montserrat.

01-17 50 Montserrat.indd 10 11/02/14 17:50

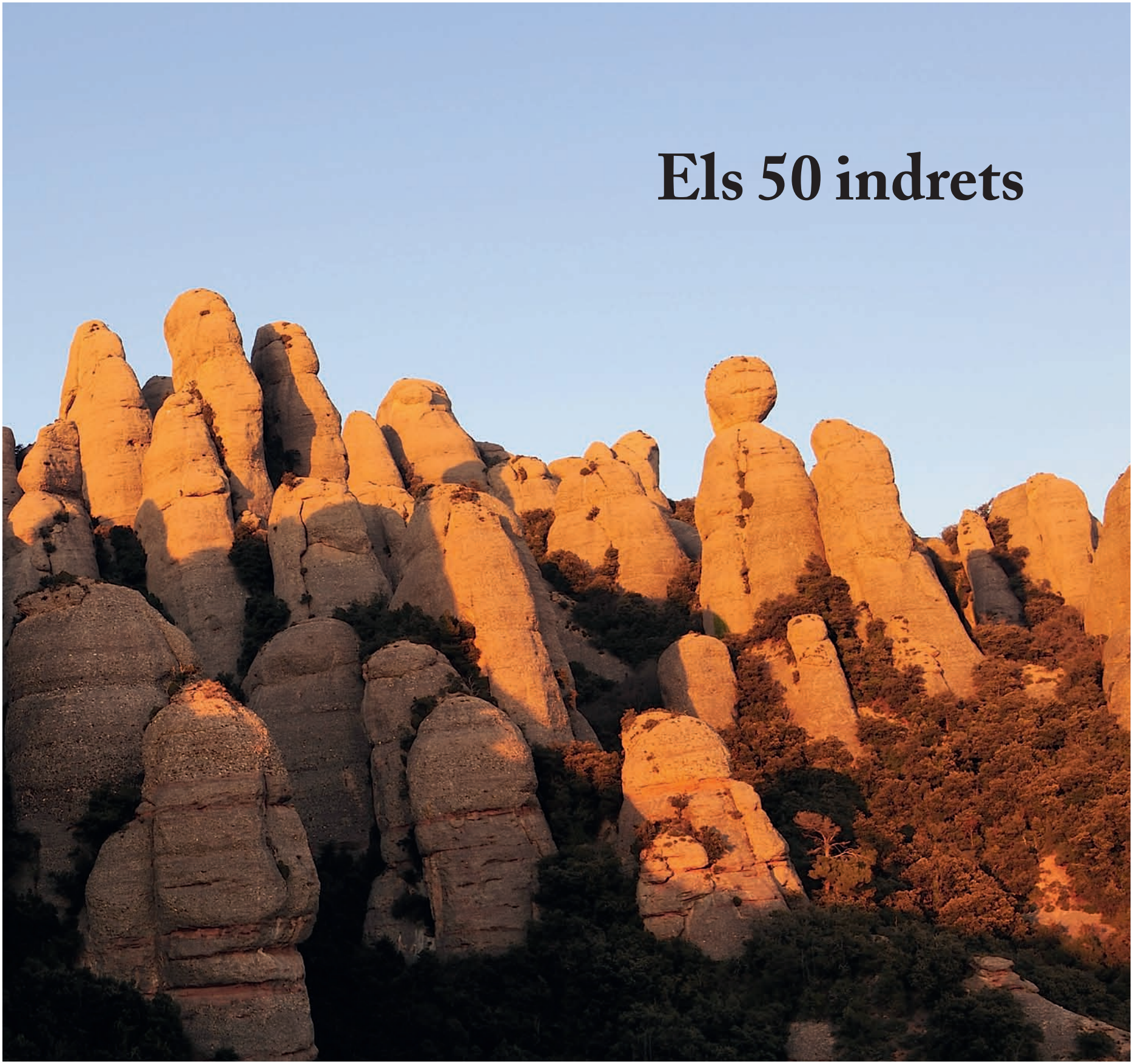

01-17 50 Montserrat.indd 13 11/02/14 17:50

01-17 50 Montserrat.indd 14 11/02/14 17:50

Els 50 indrets

01-17 50 Montserrat.indd 17 11/02/14 17:50

1

El monestir

FITXA TÈCNICA

Distància: 8 km.

Ruta: Monistrol de Montserrat (218 m), camí de les Canals (GR 5), coll de les Baranes (621 m), camí de la Santa Cova, monestir (718 m).

Temps: 3 hores.

Dificultat: Mitjana.

Observacions: Camí fàcil i ben marcat però amb un recorregut i desnivell considerables. Opcionalment podem baixar amb el telefèric o el cremallera.

Postal hivernal del monestir i els seus serrats.
A la dreta: albada primaveral sobre el monestir.

El monestir és un símbol cultural i religiós de primer ordre tant de Montserrat com del conjunt de Catalunya. Si ens apropem a la muntanya per la vall del riu Llobregat, veurem el monestir penjat en un balcó vertiginós, emmarcat entre els serrats de la regió de Tebaida. Una ubicació espectacular amb reminiscències del famós conjunt monacal dels Meteors (Grècia). La història del monestir està fortament lligada a la Moreneta. Després de la seva troballa a la Santa Cova, la imatge de la Mare de Déu fou traslladada a una església que, amb el pas dels segles, es transformà en l'actual monestir, que acull una comunitat de monjos benedictins que té cura d'una gran biblioteca amb més de 300.000 documents, entre els quals destaca el Llibre Vermell de Montserrat. Es tracta d'un còdex del segle XIV de temàtica religiosa, escrit amb una rica cal·ligrafia gòtica i ple de cultura montserratina. Entre els tresors del monestir també destaquen el museu, amb obres del Greco, Picasso i Dalí, i l'escolania més antiga d'Europa, fundada al segle XIII. El monestir va ser reconstruït i restaurat durant el segle XIX, després de ser incendiat dues vegades per les tropes napoleòniques els anys 1811 i 1812. Més recentment, fou un focus molt important de la resistència política durant la dictadura franquista. L'any 1970 s'hi van concentrar més de 300 intel·lectuals que reclamaren al règim el respecte dels drets humans. Actualment, la basílica del monestir segueix acollint la imatge santa de la Moreneta i, des de l'any 2010, té un nou orgue monumental.

Itinerari

Deixem el cotxe a l'àrea de pícnic que trobarem a la dreta sortint de Monistrol de Montserrat, a prop del camp de futbol. Agafem el corriol que enfila pel marge, ignorem el trencall a la dreta i arribem al camí de les Aigües (GR 5). Girem a l'esquerra i seguim la pista en sentit E, ignorant els desviaments que anirem trobant. El primer puja a la dreta cap a una reserva d'aigua, el segon baixa a l'esquerra, cap a Monistrol, i el tercer, senyalitzat, és la drecera dels Tres Quarts (GR 96). Passem el pla de Sant Bernat i seguim guanyant altura sobre el riu Llobregat. Ignorem un trencall a l'esquerra que baixa a la Colònia Gomis i pugem les escales fins a la confluència amb el GR 96, molt a prop del coll de Baranes. El camí segueix un tub d'aigua i va perdent pendent fins a enllaçar amb el camí de la Santa Cova. Trenquem a la dreta i pugem per les amples escales fins al monestir. Fem la tornada pel mateix camí o, si ho preferim, baixem amb el telefèric o el cremallera. Al coll de Baranes tenim l'opció de baixar per la drecera dels Tres Quarts.

18-77 50 Montserrat.indd 18 11/02/14 17:51

18-77 50 Montserrat.indd 19 11/02/14 17:51

2 La roca Foradada

FITXA TÈCNICA

Distància: 4 km.

Ruta: coll de Can Maçana (716 m), camí de la Roca Foradada (GR 172), collet de Guirló (802 m), roca Foradada (880 m).

Temps: 1 hora.

Dificultat: Baixa-mitjana.

Observacions: Camí fàcil i ben marcat amb algun pendent fort al final.

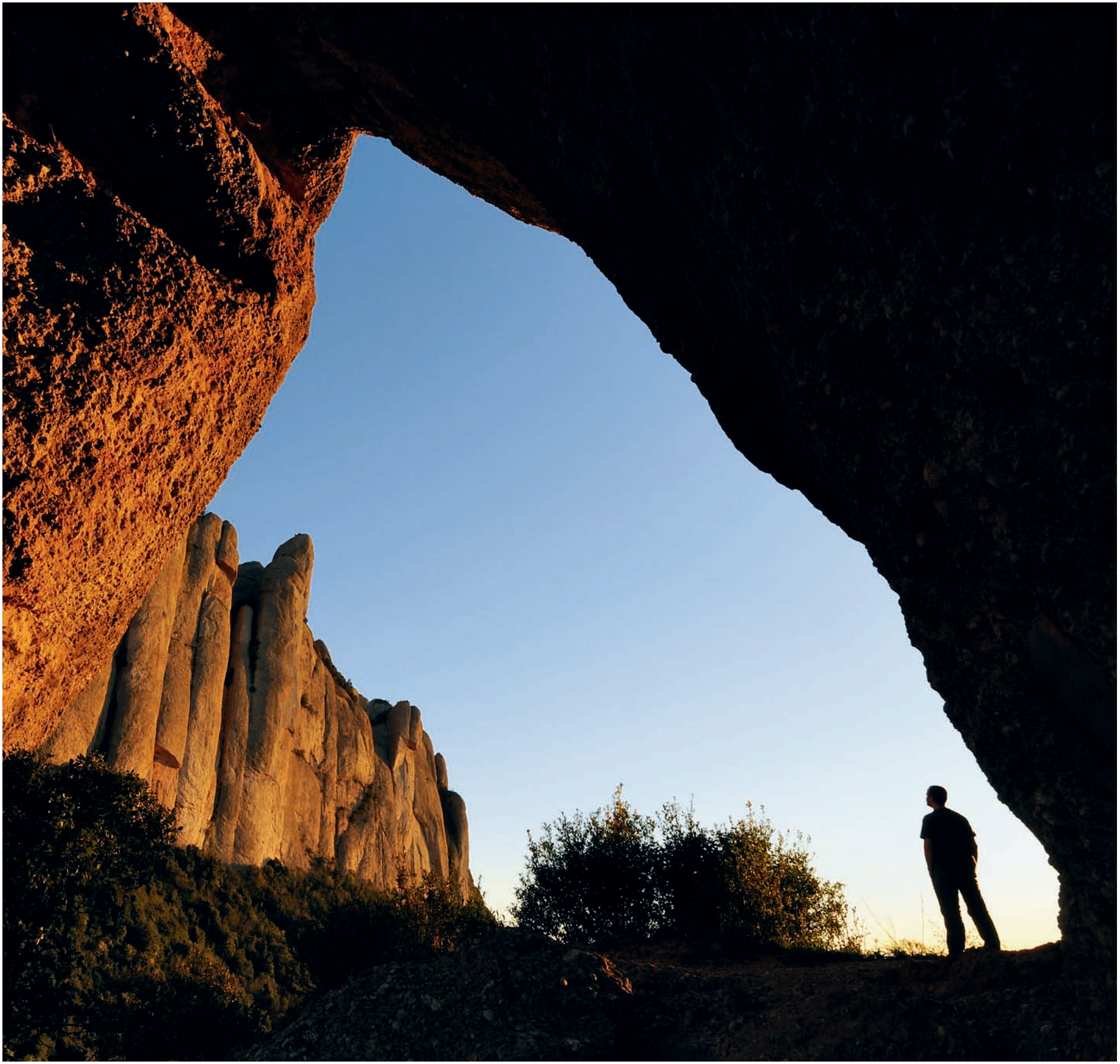
El cor de llum projectat per la Foradada. A la dreta: Contemplant la paret N d'Agulles des de la roca Foradada al capvespre.

Cada regió de Montserrat té la seva pròpia icona. La de les Agulles és sens dubte la roca Foradada, un indret punyent i màgic de visita obligada per a tots els excursionistes que s'arriben a la muntanya. El serrat de les Agulles té una clara orientació SO-NE, però al peu de l'agulla de l'Escorpí apareix un apèndix rocós que s'estén vers al NO i que culmina amb una altra formació cèlebre: la Cadireta. Les evocacions orgàniques d'aquesta agulla li han merescut un pseudònim: el Morro de Gos. Si és cap de setmana, potser veurem alguna cordada d'escaladors superant els desploms de la seva paret N. Al costat de la Cadireta, un llarg procés d'erosió ha obert la característica finestra triangular de la Foradada. Aquest indret és potser el millor lloc de Montserrat per contemplar la sortida i la posta del sol. Durant alguns períodes de l'any, la Foradada actua com un rellotge solar gegant. A les tardes de primavera, el sol projecta un feix de llum en forma de cor invertit que, a mesura que passa el temps, va relliscant sobre la catifa d'alzines del vessant N. Per als amants de la fotografia, la Foradada és un lloc excepcional però difícil de captar. Cal buscar una bona talaia i emprar un teleobjectiu en un dia molt clar o, des de dins, fer ús d'un gran angular extrem.

Itinerari

Aparquem el cotxe a Can Maçana i pugem pel camí de la Roca Foradada (GR 172). A cada moment hem d'ignorar els senders i pistes que surten de la dreta i seguir endavant pel camí principal. Passat el coll de Guirló, veurem que el bosc es va transformant a mesura que els pins són substituïts per les alzines. Anem agafant altura i ja som al peu de la muntanya. Val la pena aturar-se un moment i observar la impressionant muralla N de les Agulles. Just abans d'arribar al replà que hi ha al peu de la Cadireta, agafem un viarany a la dreta (fita). El camí puja fins a la Foradada per pendents pronunciats i haurem de grimpar sense dificultats per algun marge de terra i roca. Un cop a la Foradada, els més agosarats poden seguir amb precaució el camí vertiginós que voreja la paret E de la Cadireta. Emprem el mateix camí per a la tornada.

18-77 50 Montserrat.indd 20 11/02/14 17:51

18-77 50 Montserrat.indd 21 11/02/14 17:51